

Motion till riksdagen 2019/20:3107

av Annie Lööf m.fl. (C)

Ansvar och resultat för klimat och miljö

Sammanfattning

Världens utsläpp måste minska. Men trots att nästan alla världens länder står bakom Parisavtalets klimatmål så ökar utsläppen, i Sverige, i Europa och i världen. Runt om i världen samlas unga människor för manifestationer för klimatet. Det rådande tillståndet i miljön och klimatet är alarmerande och akut. Men vi får inte låta larmrapporterna förlama oss, klimatfrågan är vår tids största utmaning och det krävs politisk handlingskraft och ledarskap.

Centerpartiets miljö- och klimatpolitik är liberal och resultatriktad. Vi är en grön motor i omställningen. Under vår tid i regeringsställning kombinerades ekonomisk utveckling med minskade utsläpp. Det är något Sverige och världen behöver mer av.

Vi har konsekvent drivit en resultatriktad politik, byggd på teknisk utveckling och innovation. Vi tror på en mångfald av lösningar och vi ser till hela Sveriges möjlighet och potential att agera som ett föredöme i omställningen, för resten av världen. För att möjliggöra den omställning som krävs spelar självklart det offentliga en roll, men vi vet att främst handlar det om företagens, individens och organisationers innovationskraft och engagemang, som är avgörande. Politikens roll är att ta fram smarta styrmedel som gör det enklare och mer lönsamt, för såväl företag som privatpersoner, att ställa om till ett hållbart och klimatsmart samhälle.

Arbetet för ett klimatneutralt Sverige och Europa startar underifrån, runt om i Sveriges alla kommuner och hos alla individer. Vi har alla ett ansvar att bidra och förändra beteenden som inte är långsiktigt hållbara. Vi ska alla bidra och alla ska ges rätt förutsättningar att minska sitt klimatavtryck. Alternativet att inte ställa om kommer alltid vara värre, både för individen och kommande generationer, för samhället och för den övriga världen.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljö- och klimatarbetet bör utgå från Agenda 2030 och de 17 globala målen för hållbar utveckling och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka takten i elektrifieringen och utfasningen av fossila bränslen för en renare miljö och bättre folkhälsa och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fullt ut genomföra EU:s energiunion, där EU-ländernas energisystem byggs ihop och där länder med större möjligheter till klimatsmart energiproduktion tillåts att bidra mer till unionens totala energiproduktion, för att öka andelen förnybart i EU och intensifiera arbetet för energieffektivisering i EU, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa klimatmålen till att motsvara nettonollutsläpp till 2040 på både svensk nivå och EU-nivå, och skärpa delmålen till 2030 i linje med detta, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medlemsländernas klimatmål ska vara bindande och att skarpa ekonomiska sanktioner ska införas för länder som inte uppfyller sina mål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medlemsländernas energimål ska vara bindande och att skarpa ekonomiska sanktioner ska införas för länder som inte uppfyller sina mål, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka investeringarna och innovationsgraden i den europeiska bioekonomin och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa EU:s utsläppshandelssystem, genom att skärpa taket för hur många utsläppsrätter som delas ut varje år, successivt minska överskottet på utsläppsrätter, införa ett prisgolv, utvidga systemet till fler sektorer samt ta bort möjligheten för EU:s medlemsländer att kompensera utsläppande företag för indirekta kostnader, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka incitamenten för minusutsläpp i både Sverige och EU genom att se över ett fortsatt

- investeringsstöd för testanläggningar och se över möjligheten till avdrag för företag som använder tekniken, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ellagen och elnätregleringen bör ses över för att underlätta för ny teknik och nya affärsmodeller samt att minst timnivå bör införas för samtliga kunder i det svenska elsystemet senast 2025, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till en mer flexibel elskatt som varierar beroende på efterfrågan för att minska belastningen på elnätet när efterfrågan på el är som störst och tillkännager detta för regeringen.
  12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regelverk och tillsätta en branschkommission omgående så att drivmedelsproduktion i större skala kan komma till stånd och tillkännager detta för regeringen.
  13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fasa ut fossila bränslen i transportsektorn till 2030, med vissa undantag, och tillkännager detta för regeringen.
  14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sjöfarten från svenska hamnar och all flygtrafik från svenska flygplatser ska ske fossilfritt 2040 och tillkännager detta för regeringen.
  15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten bör ta ett större ansvar för att, genom upphandling, bygga ut infrastrukturen för fossilfri laddning och tankning i hela landet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Trafikverket i uppdrag att upphandla vätgaståg på en eller flera utvalda sträckor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljözoner för sjöfarten bör införas för att styra mot anslutning till landström när fartygen ligger i hamn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
  18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka takten i omställningen till en mer cirkulär ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
  19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att återvinningsmålen på EU-nivå höjs och tillkännager detta för regeringen.
  20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en gemensam standard för återvinning bör tas fram för hela EU och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för kvalitetsstandarder på avfall för att underlätta handel med återvinningsbara material och för att kunna kontrollera kvaliteten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell strategi för en biobaserad, cirkulär ekonomi och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka arbetet för att minska nedskräpningen och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett producentansvar för nedskräpning och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statliga exportåtgärder som exportstrategin och exportkrediter ska fokusera särskilt på grön teknik och grön omställning i linje med Parisavtalet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör utlysa ett antal innovationstävlingar för att driva utvecklingen på områden med mindre kommersiell kraft och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör sträva efter att bli ett centrum för innovation för klimatinnovationer och grön teknik och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upphandling bör användas som ett kraftfullt verktyg för hållbar omställning och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett lägsta golv, motsvarande basnivån i Upphandlingsmyndighetens krav, bör införas för all statlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett mål bör införas för att öka andelen upphandlingar som ställer ytterligare krav på klimat och miljö och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka klimatanpassningsstrategier både på EU-nivå och i Sverige för att bättre kunna hantera torka och skogsbränder och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vattenanvändningen och vattenhanteringen bör effektiviseras och förbättras och tillkännager detta för regeringen.

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur en vattenavgift på offentligt vatten kan införas för att delvis bekosta nödvändiga investeringar, reinvesteringar och klimatanpassning i VA-infrastrukturen och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ställa tydliga ekodesignkrav för produkter som används vid vattenförbrukning, i syfte att nå en mer effektiv vattenanvändning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att individuell mätning ska införas i all nybyggnation och vid större renoveringar av flerfamiljshus och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett producentansvar bör införas för läkemedelsrester i vatten och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över dagens vattenlagstiftning så att den anpassas till att samla upp vatten och inte bara leda bort vatten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att använda ny teknik för att kartlägga underjordiska vattenresurser och att stimulera initiativ för grundvattenåterskapning och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att målen för matinsamling och energiåtervinning av biologiskt avfall bör skärpas och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flera vägar för att minska matsvinnet bör prövas, exempelvis genom en avgift på matavfall som slängs från större näringsverksamheter, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta till vara överblivna livsmedel inom kommunala eller regionala verksamheter och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att livsmedel ska omfattas av en obligatorisk klimatmärkning som på ett enkelt sätt visar produkternas klimatavtryck, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka arbetet för att minska fossilanvändningen i lantbruket och ersätta det fossila bränslet med förnybart och tillkännager detta för regeringen.

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nuvarande subventioner kan skatteväxlas inom näringen för att bibehålla konkurrenskraften och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka arbetet för den biologiska mångfalden i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statliga myndigheter och kommuner i högre grad ska värna den biologiska mångfalden utmed sin infrastruktur och i samhällsplaneringen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Klimatnytta globalt – miljövinster lokalt

Den gröna omställningen är full av fördelar och möjligheter på områden som når långt utanför miljöpolitiken. Värden som är viktiga både lokalt och globalt drivs fram av en grön omställning. En av de stora drivkrafterna för omställningen i många länder är problem med lokala luftföroreningar. En ökad elektrifiering och utfasning av fossila bränslen ger renare miljö och bättre folkhälsa. Att lyfta fram dessa hälsovinster, utöver klimatvinsten, är viktigt för att öka acceptansen för den nödvändiga omställningen.

En annan lokal nytta, runt om på den svenska landsbygden, är potentialen att skapa jobb och företagande. Det svenska lantbruket har nycklarna till förnybara drivmedel, byggmaterial, gröna kemikalier och spännande innovationer. Bioraffinaderier byggs där tillgången på råvara är stor och skapar därmed arbetstillfällen långt utanför storstäderna. Staden är beroende av landsbygden för den grundläggande försörjningen av mat, råvaror och energi.

Europas energimarknader integreras allt mer. Mer än hälften av energin som används i EU importeras från andra länder, främst i form av olja och gas. Putins Ryssland är den största exportören. Kolkraftverk står för en alltför stor del av EU-ländernas energiproduktion. För att nå klimatmålen i Parisavtalet och minska EU:s beroende av Ryssland måste andelen förnybart öka och arbetet för energieffektivisering intensifieras. Det förutsätter en fördjupad energiunion, där medlemsländernas energisystem byggs ihop och där länder med större möjligheter till klimatsmart energiproduktion tillåts att bidra mer till unionens totala energiproduktion. Det skapar stora möjligheter för Sverige. Export av förnybar el gör stor klimatnytta när den ersätter fossil produktion i andra länder. Sverige kan bli Europas gröna batteri och bidra till att fasa ut kol, olja och gas i resten av unionen. För att vi ska kunna optimera utbyggnaden av förnybar energi i Europa krävs mer investeringar i infrastruktur för energiöverföring. Nationella monopol behöver avvecklas och EU:s energiunion fullt ut genomföras.

En klimatpolitik som gör skillnad

Klimatutmaningen är global och känner inga gränser. Det är därför helt avgörande med ett internationellt samarbete för att minska utsläppen och nå de åtagande som beslutats om i Parisavtalet. Centerpartiet menar att EU och Sverige ska vara ett föredöme för det internationella klimatarbetet. För att nå Sveriges klimatmål om nettonollutsläpp till 2045 behöver utsläppen minska i genomsnitt mellan fem och åtta procent per år. Trots detta var minskningen mindre än en procent per år den senaste mandatperioden och 2018 ökade utsläppen. Så får det inte fortsätta. Klimatfrågan rymmer också viktiga fördelningspolitiska aspekter, inklusive jämställdhet.

Centerpartiet vill höja ambitionen för EU:s klimatarbete och driver samma tuffa mål för Europa som vi gör för Sverige. Vi vill se tuffare mål för klimatutsläpp, energieffektivisering och andelen förnybar energi. Målen måste skärpas till att motsvara noll nettoutsläpp till 2040 på både svensk och europeisk nivå, och delmålen 2030 måste skärpas i linje med detta. Centerpartiet vill att alla länder ska bidra till måloppfyllnad och vill därför se bindande nationella klimat- och energimål för EU:s medlemsländer. Det behövs skarpa ekonomiska sanktioner så att länderna tar målen på allvar, eftersom endast ett fåtal länder ser ut att nå målen. Det måste få så kännbara konsekvenser för ett EU-land att inte uppfylla målen, att det är bättre att investera i den gröna omställningen än att låta bli.

Just nu pågår ett arbete med att ta fram en långsiktig klimatstrategi på EU-nivå. Denna strategi ska peka ut och konkretisera hur EU-länderna ska kunna leva upp till Parisavtalet och de löften som gavs där. Det är avgörande att vi så snabbt som möjligt sätter ett tydligt mål för netto noll-utsläpp på EU-nivå. Samtidigt måste vi också kraftigt skärpa våra insatser här och nu. Klimatlagstiftningen på EU-nivå måste skärpas och klimatambitioner höjas under kommande mandatperiod.

Ska vi klara klimatomställningen i hela EU måste vi också i större utsträckning än i dag byta ut material vars produktion eller användning är dåligt för klimatet till förnybara och hållbara material. Det handlar om att bygga mer i trä, ersätta fossil plast med biobaserad och minska användningen av bomull och polyester i kläderna till förmån för exempelvis klimatsmart biomassa från skogen. Mer måste göras för att öka investeringarna och innovationsgraden i den europeiska bioekonomin.

EU:s främsta klimatverktyg måste bli mer kraftfullt

EU:s främsta klimatverktyg, handeln med utsläppsrätter (EU ETS) har under de senaste åren förbättrats. Ytterligare skärpningar krävs dock för att det ska bli ett modernt och effektivt verktyg för att nå klimatmålen i Parisavtalet. Prissignalen behöver stärkas så att den driver fram investeringar i utsläppsnål teknik. Genom att skärpa taket för hur många utsläppsrätter som delas ut varje år, successivt minska överskottet på utsläppsrätter och införa ett prisgolv skapas större förutsägbarhet för industrin som vet vilket minimipris de har att förhålla sig till. Dessutom ger det drivkraft för att agera och investera tidigt i utsläppsnål teknik.

För att fler ska betala kostnaderna för sin klimatpåverkan behöver systemet utvidgas till fler sektorer, till exempel genom att även omfatta sjöfarten och den internationella flygtrafiken till och från EU. Ska handeln fungera effektivt behöver gratisutdelningen

av utsläppsrätter upphöra. Därför anser Centerpartiet att nästa revidering av systemet ska medföra att alla utsläppsrätter ska auktioneras.

Dessutom måste den kompensation som vissa länder ger till sin industri för ökade energikostnader när utsläppshandeln får genomslag upphöra. Den motverkar hela syftet med utsläppshandeln, att ökade kostnader ska ge incitament att ställa om och effektivisera sin energianvändning. Dessutom snedvrider det konkurrensen.

Parallellt med att utsläppen ska minska måste även incitamenten för minusutsläpp, så kallade negativa utsläpp, stärkas. Detta gäller såväl storskaliga satsningar på minusutsläpp likväl som småskalig teknik för biokol i verksamheter som inte omfattas av industrisatsningarna på minusutsläpp. Tekniken för minusutsläpp är dyr och betalningsviljan är idag låg, därför har Centerpartiet drivit igenom offentliga satsningar på minusutsläpp i Sverige. Det är viktigt att utvecklingen går framåt både nationellt och internationellt och därför vill Centerpartiet skapa ett system för minusutsläpp på EU-nivå där varje aktör som genererar minusutsläpp får ersättning för det. FN:s klimatpanel bekräftar i sin senaste rapport att minusutsläpp måste till om vi ska kunna nå klimatmålen. EU bör därför belöna minusutsläpp och på så sätt se till att tillräckliga investeringar kommer på plats.

Ett förnybart, stabilt och flexibelt elsystem

Sverige är ett fantastiskt land med god tillgång till stora mängder vind-, vatten- och biokraft som genom generationer försett oss med el, energi och bränslen med låg klimatpåverkan. Bioenergin är den största energikällan redan idag, men potentialen att göra mer är enorm, inte minst från den stadigt växande skogen. Sverige har en industri med stor kompetens och tekniskt kunnande, som dessutom konkurrerar i den absoluta världstoppen i hållbarhet. Omställningen till ett förnybart elsystem går snabbt. Solceller konkurrerar ut befintlig kolkraft runt om i världen och i Sverige byggs ny vindkraft på marknadsmässiga villkor. Det finns goda förutsättningar för ett helt förnybart och stabilt elsystem; el från sol och vind, till havs och på land, och flexibel vattenkraft och biokraft som kan hjälpa till att täcka elbehovet när vädret varierar. Vi behöver utveckla tekniken med energilagring och stimulera nya innovationer, exempelvis för vätgas.

Centerpartiet har varit med om samtliga stora energiöverenskommelser i modern tid. 2003 var vi med och införde elcertifikatsystemet för att främja förnybar energi. 2009 lade vi grunden tillsammans med Alliansen och den förnybara energin byggdes ut. 2016 slöts den senaste politiska energiöverenskommelsen som har bidragit till att skapa stabilitet och långsiktiga spelregler för både energibranschen, svensk industri och hushållen. I takt med snabbt minskande kostnader för förnybar elproduktion har viljan runt om i världen att investera i ny kärnkraft minskat. Kostnaden för ny kärnkraft är hög och skulle kräva kraftiga subventioner eller två- till tredubblade elpriser jämfört med idag för att vara lönsam.

Det tydligaste politiska styrmedlet de senaste decennierna har varit elcertifikatsystemet. Syftet har varit att få ett tredje ben i energisystemet, med mer förnybar energi utöver vattenkraft, samt att få till en storskalig marknadsintroduktion och pressa priser för ny småskalig förnybar kraft. Systemet har varit mycket effektivt i att få in mer förnybar energi till mycket låga priser och lyckats så väl att landbaserad vindkraft nu kan byggas på marknadsmässiga villkor. Dessutom har målet inom

elcertifikatsystemet till 2020 redan uppnått och mycket talar för att målet till 2030 kommer nås långt före dess. Då är det också rimligt att avveckla systemet och låta den fortsatta utbyggnaden stå på egna ben. Det politiska uppdraget är dock inte slut. Det finns fortfarande mycket regler som hindrar småskalig produktion och segdragna tillståndsprocesser som skapar osäkerhet för de större investerarna.

I ett förnybart kraftsystem kommer elpriserna variera mer än idag. Sett över året förutspås dock ingen större skillnad i energikostnaderna och en klok konsument har stora möjligheter att tjäna på utvecklingen. När tillgången på el är stor behöver priserna bli låga. Det är inte konstigare än att en researrangör som sålt för få platser rear ut de sista via ”sista minuten-biljetter”. Vi har sett exempel på situationer med negativa elpriser. Tyvärr slår inte detta igenom till kunderna. Det beror på att alltför få har mätning per timme och både nätavgift och skatt är fasta kostnader som inte varierar med elpriset. Centerpartiet vill att användarflexibiliteten ska öka.

I det förnybara kraftsystemet är det betydligt fler timmar med stora elöverskott, än med stora underskott. Systemmässigt innebär det en större utmaning. Centerpartiet vill möjliggöra nya affärsmodeller och användning av mer el när den är billig. Som konsument ska det vara möjligt att bidra till en systemtjänst som är positiv för elnätet, till exempel genom att ladda din elbil vid tidpunkter med stora överskott och på så sätt få betalt för det. För att uppnå detta vill vi att samtliga kunders elförbrukning ska mätas och debiteras per timme som högsta enhet. Vi vill även att elskatten ska bli flexibel genom att den läggs procentuellt på fakturan, istället för som en fast avgift i ören/kWh. Fördelarna av en ökad användarflexibilitet uppkommer främst på systemnivå i elnätet och i samhällsekonomiska möjligheter till utökade etableringar. Vårt mål är att de vinsterna också ska komma kunderna till del i högre grad.

Ett effektivt elsystem

Ett av de stora problemen i det svenska elsystemet är inte tillgången på energi, utan tillgången på lokal kapacitet; att elen som produceras inte når dit den behövs. Vi ser redan idag begynnande problem i såväl storstadsområden som i mindre orter på grund av att elnätet inte är tillräckligt utbyggt och att lokal produktion inne i städer läggs ned eller inte expanderar i samma omfattning som behoven ökar. För att avhjälpa problemen behövs nya lösningar. Att bygga ny storskalig elproduktion, som kärnkraft, som vissa hävdar, avhjälper inte problemet, eftersom det handlar om flaskhalsar i näten in till städerna och brist på elproduktion lokalt. Vi behöver istället öka den lokala kraftproduktionen, överföringskapaciteten samt korta tillståndsprocesserna för nya ledningar och för nya produktionsanläggningar. Tekniken måste användas smartare. Elnätsregleringen och lagstiftningen behöver anpassas till rådande läge och det behöver bli mer lönsamt med kraftvärme och annan lokal elproduktion.

Förnybar kraftvärme är en viktig del i energisystemet. Kraftvärmerna kan tillhandahålla lokalt producerad kraft, samtidigt som överskottsvärmen effektivt tas omhand för att värma bostäder och lokaler. Centerpartiets mål är ett energisystem där fossila bränslen helt fasas ut, samtidigt som vi kan hantera effektsituationen lokalt och nationellt och stärka den förnybara kraftvärmeproduktionen. Biokraft och vattenkraft utgör stabila och reglerbara kraftslag som är nödvändiga för att kunna fasa ut kärnkraften, tillsammans med variabel elkraft som sol och vind. Även åtgärder på

användarsidan som effektivisering och flexibilitet är viktiga för att klara den utfasningen. Det är viktigt att kraftvärmens fortsätter utvecklas och att dess konkurrenskraft stärks då de är centrala för att nå ett helt förnybart elsystem 2040.

För att minska belastningen i elnätet kan offentliga verksamheter gå före och minska effektåtgången i sina byggnader. Genom att styra såväl ventilation som belysning och värme samt att välja uppvärmningssystem som gynnar effektbalansen kan stora samhällsekonomiska vinster göras där kapaciteten är begränsad. Statens fastighetsverk och andra förvaltande offentliga organ bör få i uppdrag att minska sina effekttoppar där förbrukningen är ansträngd. För att garantera stabilitet i elsystemet vid alla tidpunkter bör det också övervägas om den effektreserv som Svenska Kraftnät upphandlar ska utökas. Enligt Centerpartiet ska effektreserven baseras på förnybar kraftproduktion.

Integrera klimatet tydligare i beslutsfattande

En grundläggande utmaning med miljölagstiftningen är att den i första hand hanterar den lokala miljöpåverkan och att klimatfrågan därför inte får genomslag. Ibland finns en målkonflikt mellan lokal miljöpåverkan och att minska klimatpåverkan globalt. Därför bör även klimat få tydligare utrymme i lagstiftning och beslutsprocesser. Vi ser också en utveckling där processerna i domstol tar allt längre tid. För att förenkla processerna, skapa överskådlighet och minska okynnesöverklagandena ska olika statliga aktörers möjlighet att överklaga varandras beslut minimeras.

Den offentliga synen måste rimligen koordineras innan en domstolsprocess initieras med stora kostnader för den sökande. Det bör också övervägas att införas en avgift i senare instanser för att få överklaga som enskild medborgare om hen inte är direkt berörd av förändringarna. En sådan avgift återfås vid vinst i målet. Olika organisationers talerätt och möjlighet att överklaga beslut bör också ses över. Det kan också vara relevant att se över konsekvenserna om beslut överklagas, trots att laglig grund för överklagande saknas.

Sverige styrs av internationella konventioner och EU-rätt när det gäller vilka som har talerätt. Århuskonventionen vilar på principen om att miljöfrågor hanteras bäst med deltagande från den berörda allmänheten. Centerpartiet anser att närhetsprincipen bör lyftas fram tydligare avseende vilka som har rätt att delta i beslutsprocesser och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor.

En transportsektor utan fossila utsläpp

För att nå utsläppsmålen i transportsektorn krävs en mångfald av tekniker och drivmedel. Möjligheterna varierar dessutom mellan de olika transportslagen. Det är lätt att fokusera enbart på elektrifiering via batterier och att diskutera vilket miljöalternativ som är bäst. Verkligheten handlar dock om att plocka bort det sämsta, det fossila, snarare än att peka ut enskilda vinnare. Det kommer behövas en mångfald av tekniker. Vi behöver bränslen som fungerar i dagens motorer, eftersom nya bilar som säljs kommer att köras långt in på 2030-talet. Vi behöver förnybara bränslen för tyngre fordon som inte lika lätt elektrifieras och vi behöver ökad effektivitet i motorerna för de lättare fordonen. Det är därför viktigt att bygga ut en grundläggande fossilfri tankning och laddning för en mängd olika bränslen. Det finns också skäl att överväga viss

konvertering. De bilarna skall då självklart kunna ta del av stimulansåtgärder som ges till miljöbilar. Om en bilägare väljer att konvertera sin bil ska hen kunna finansiera det inom ramen för det gröna avdraget. Det gröna avdraget är Centerpartiets förslag för skatteavdrag för gröna investeringar, där privatpersoner likt ROT och RUT kan göra avdrag för kostnaden direkt på fakturan, till exempel vid investering i solceller och energilagring och laddboxar.

För att öka andelen miljöbilar som stannar i Sverige istället för att exporteras efter bara ett par år bör det svenska skattesystemet ses över. Centerpartiet har länge drivit frågor om att göra ägandet av miljöbilar mer fördelaktigt genom att ge kommuner beslutanderätt över sådant som differentierad trängselskatt och parkeringsavgifter. Kommuner måste helt enkelt få möjlighet att ge rabatt till miljöbilar i förhållande till andra bilar, då de ofta hjälper till att förbättra den lokala miljön i form av exempelvis minskat buller och partikelutsläpp. Staten bör också ta ett större ansvar att bygga ut infrastrukturen för fossilfri tankning och laddning, genom upphandling, där det idag inte är kommersiellt gångbart. Den elektrifieringsstrategi som Centerpartiet tidigare föreslagit måste omgående skapas och få genomslag för att underlätta för den gröna omställningen av transportsektorn. Elektrifierade fordon möter idag andra problem än fordon med flytande bränslen och lagstiftningen har inte hunnit med. Utbyggnad till elvägar på de största motorvägsstråken kan också vara en nyckel till omställning av den långväga tunga vägtrafiken.

Olika transportslag samverkar i hela transportarbetet och alla transportslag måste uppnå en högre klimateffektivitet. Även de riktigt tunga transporterna så som sjöfart och järnväg behöver ställa om. Fartyg bör använda land-ström, istället för att ligga med motorer igång i hamn. Ett sätt att styra över mot mer elanvändning i hamn, är att införa miljözoner, så att endast de fartyg som ansluter till landströmmen får komma in i citynära hamnarna, medan de som fortsätter gå på tomgång och släppa ut stora mängder partiklar, får lägga sig i ytterhamnar. Det skulle ge tydliga incitament för kryssningsfartygen att investera i anslutningsutrustning. Sådan utrustning bör också standardiseras på europeisk och internationell nivå. Även järnvägssträckor som idag använder diesellok behöver hitta alternativ. Att subventionera fossil diesel är långsiktigt inte hållbart, och alternativen till fossil energi till exempelvis lok och sjöfart måste utvecklas och främjas. Trafikverket bör få i uppdrag att testa vätgaståg på en eller flera utvalda sträckor där elektrifiering inte är att vänta inom överskådlig tid, i syfte att ersätta diesellok. Längre och tyngre fordon i hela transportsystemet är också en viktig åtgärd för att öka klimateffektiviteten i transportarbetet.

Sveriges produktion av biodrivmedel måste öka

Sverige har kommit långt vad gäller användningen av förnybar energi i transportsektorn. Idag är ungefär var femte liter förnybar. Tyvärr produceras endast en marginell andel i biodrivmedel Sverige trots fantastiska förutsättningar. För att andra länder också ska kunna utnyttja biodrivmedel i högre grad måste produktionen samlat i världen öka. Här finns en enorm potentiell marknad för Sverige och de svenska gröna näringarna. Det kan förutom klimatnytta skapa nya jobb tillfällen och ökade resurser till landsbygden. Vårt mål är att Sverige ska vara världens bästa land för gröna investeringar.

Idag går en stor andel av världsproduktionen av till exempel HVO till den svenska marknaden. Av den totala användningen av biodrivmedel importeras ungefär 85 procent. Det är inte rimligt när vi själva har så goda förutsättningar att producera biodrivmedel med hög klimatnytta. På samma sätt som Sverige kan agera Europas gröna batteri genom att producera och sälja förnybar energi från våra fantastiska naturresurser kan vi göra skillnad inte bara i vårt eget land, utan även vår omvärld, både med tekniskt kunnande och via produktion av förnybara drivmedel. Det är en god affär för Sverige, och säkerhetspolitiskt viktigt att Sverige blir mer självförsörjande på biodrivmedel.

För att få investeringar på plats krävs långsiktighet. Nödvändiga investeringar räknas i flera tiotals miljarder kronor och avskrivningstiderna sträcker sig över mycket lång tid. Centerpartiet vill tillsätta en branschkommission som utreder hur förutsättningarna för inhemsk produktion av biodrivmedel kan förbättras i syfte att realisera den fulla potentialen. Politiken för biodrivmedel i Sverige och EU är i huvudsak inriktad på att öka efterfrågan av biodrivmedel. För att fortsätta utfasningen av fossila drivmedel i transportsektorn behöver vi ett breddat fokus, med större incitament till inhemsk produktion. Att på olika sätt ställa samma miljökrav för produktionen av råvaran på importerade biodrivmedel som gäller för svensk produktion är en viktig princip som borde få betydligt större genomslag i den svenska politiken och lagstiftningen på biodrivmedelsområdet, inte minst i den offentliga upphandlingen av transporter och drivmedel.

Centerpartiet vill, samtidigt som Sverige ökar produktionen av förnybara drivmedel, även helt fasa ut fossila bränslen i transportsektorn, med vissa undantag, från 2030 och anser att sjöfarten från svenska hamnar och svenskars flygresor ska ske fossilfritt senast 2040. För att möjliggöra detta krävs investeringar i fossilfria bränslen som kan ersätta fossilt jetbränsle. Här krävs tydliga spelregler och goda förutsättningar så att de projekt som industrin planerar verkligen blir av. Det är också av högsta vikt att de reduktionsplikter som införs, för såväl flyg som den befintliga vägtrafiken, inte blir ett tak för inblandningen. De aktörer som väljer att ha högre andel förnybart i sitt bränsle oavsett transportslag, ska premieras för det.

Sverige ska vara ledande i cirkulär ekonomi

Konsumtion och produktion påverkar miljön på många sätt. För att minska denna påverkan måste samhällets omställning till en mer ansvarsfull och hållbar produktion och konsumtion intensifieras. Vårt nuvarande ekonomiska system är på många sätt linjärt när det kommer till produktion och användning av varor. I cirkulär ekonomi används jordens resurser mer effektivt och istället för att varor blir avfall är syftet istället att sluta kretsloppen; öka återvinningen och återanvändningen och minska uttaget av naturresurser.

Centerpartiet anser att omställningen till mer cirkulär ekonomi går för långsamt. Vi vill öka återvinningen och återanvändningen av ändliga resurser och att det offentliga tar ett tydligt ansvar i omställningen av samhället är en självklarhet. Därför måste återvinningsmålen på EU-nivån höjas. En gemensam standard för återvinning behöver tas fram för hela EU. Många plaster är exempelvis inte möjliga att återvinna idag.

Genom att i betydligt högre grad använda plaster som kan cirkuleras minskas avfallsmängderna. Det behövs också kvalitetsstandarder på avfall för att underlätta handel med återvinningsbara material och kunna kontrollera kvaliteten. Även på EU-nivå måste ansvar tas för att skapa gemensamma riktlinjer. Många svenska innovationer ligger i framkant; biogasproduktion, utvinning av fosfor, återvunnen plastråvara eller bioplaster i plastförpackningar är alla sådana goda exempel.

Arbetet med cirkulär ekonomi behöver konkretiseras och hållas samman. Det är inte alltid en mångfald av skarpa styrmedel som behövs, utan erfarenheten från Finland är bland annat att det handlar mer om att samla greppet för att ge de aktörer som berörs en helhet och trygghet i sitt arbete. Det är viktigt, inte minst för att skapa förutsättningar för långsiktiga investeringar. Sverige gör redan mycket bra i linje med det cirkulära tänket, men ett mål, ett samlat arbete och ett gemensamt synsätt saknas. Ett ökat cirkulärt tänk är viktigt inte minst i ljuset av en ökad elektrifiering av transportsektorn. Det krävs effektiva verktyg, krav och återvinningsmål för bilbatterier. Sverige har alla förutsättningar att bli världsledande i omställningen till mer cirkulär ekonomi. För att möjliggöra detta bör en strategi för att uppmuntra omställningen antas som samlar mål och visioner samt stakar ut de konkreta styrmedel som krävs. Det finns insamlingsmål nationellt som bör höjas och kopplas till ekonomiska styrmedel för insamlade företag och på europeisk nivå bör bindande insamlings- och återvinningsmål sättas, till exempel för textilier vars klimatpåverkan globalt måste minska. Det inkluderar också arbetet mot en plastfri miljö och utvecklingen mot mer biobaserade och i naturen nedbrytbara plaster och gröna kemikalier.

Minska skräpet och stärk producentansvaret

Ett av våra stora problem både i Sverige och internationellt är nedskräpning. Det finns snart mer plast i våra hav än det finns fisk. Och utvecklingen ser inte ut att vända. Här behövs krafttag. Både genom att fasa ut olika typer av engångsartiklar och genom att lägga ett större ansvar på producenterna för att minska nedskräpningen. Vi vill höja ambitionsnivån för vilka engångsplaster som ska förbjudas i EU och att förbudet mot engångsartiklar i plats ska utökas och till år 2025 omfatta fler produkter. Exempelvis dryckesmuggar och lock, godisförpackningar, matlådor och snabbmatsförpackningar. Mer plast som kan återvinnas måste återvinnas i EU. En gemensam standard för återvinning behöver tas fram för hela EU, som säkerställer kvalitet. På så vis får producenterna en råvara de kan lita på håller måttet för återanvändning. Centerpartiet har varit pådrivande för att implementera en högre avgift på plastpåsar för att minska användningen av dessa, något som nu kommer att införas.

Att städa längs med vägar och i våra städer kostar varje år enorma summor. Det finns inga officiella siffror men en uppskattning som Håll Sverige Rent gjort är att nedskräpningen kostar svenska kommuner två miljarder kronor varje år. Det är dessutom bara de mer direkta kostnaderna och inte inbegripet den miljöskada som mycket av nedskräpningen orsakar. Ett producentansvar för nedskräpning skulle lägga kostnaden för nedskräpningen på de som sätter produkter på marknaden som sedan slängs på fel ställe. Ett sätt att undvika kostnaden för producenten kan vara att införa ett pantsystem för att få tillbaka produkterna in i ett cirkulärt kretslopp, något som redan finns idag för plastpåsar och snusdosor. En mycket stor del av skräpet består exempelvis av fimpar och snabbmatsförpackningar. Genom att skapa ekonomiska incitament kan

nya förpackningar utvecklas, ett gott exempel är innovationen med lock i snusdosor som avsevärt minskar antalet prillor på fel plats. Liknande förpackningar finns för exempelvis cigaretter, men används och säljs i mycket liten skala.

Ett svenskt Centrum för innovation för grön teknik

Sverige har fantastiska förutsättningar att leverera de gröna innovationer som världen efterfrågar för att nå Parisavtalets mål och mer cirkulär ekonomi. Vi har en tradition av innovativa människor och företag, vi har en välutbildad befolkning och vi har stor trovärdighet inom grön teknik. Att USA:s ambassadör i Sverige under Barack Obama hade som ett av sina stora huvuduppdrag att leta efter intressanta bolag och tekniker i Sverige är ingen slump. När vi skapar och exporterar framtidens tekniker ger det inte bara fler jobb och företag här utan vi levererar klimatnytta som går långt bortom våra 0,2 procent av världens utsläpp.

Det offentliga behöver ta ett större ansvar för innovativa upphandlingar och tuffa krav för att ge trygga volymer till den vågar ta risken och ansvaret att skapa och leverera spjutspetsteknologi.

När den svenska exportstrategin uppdateras bör utgångspunkten självklart vara att fokusera på grön teknik och att exportera klimatsmarta produkter och tjänster. De svenska systemen för exempelvis fjärrvärme och biogas är världsledande och på många andra områden har vi spjutspetsteknik som kan göra stor skillnad på miljöområdet, samtidigt som det skapar exportintäkter till Sverige. Det är också en självklarhet att de exportfrämjande åtgärder som finns, exempelvis exportkrediter, ska gå i linje med Parisavtalet. Mer av EU:s forsknings- och innovationsmedel bör också gå till innovationer inom miljö och klimat.

För att ytterligare öka Sveriges attraktivitet som innovationsland bör ett antal pristävlingar, likt den amerikanska stiftelsen X-prize, utlysas. X-Prize har i USA finansierat flera innovationer som syftar till att utveckla ett mer hållbart samhälle. Det offentliga utlyser en prissumma för den första som lyckas med en viss innovation till ett förutbestämt pris. Ett sätt att bidra till innovationskraft och investeringsvilja. Speciellt inom områden där det kan vara svårt att idag hitta motivation eller tydliga drivkrafter för marknaden att teknikutveckla.

Offentlig upphandling som verktyg

Offentlig upphandling behöver bli ett bättre och mer kraftfullt verktyg för att åstadkomma lägre klimatutsläpp, mindre gifter i vår vardag och driva utvecklingen mot cirkulära system. De miljö- och klimatmål som det offentliga sätter upp är det också rimligt och nödvändigt att det offentliga hjälper till att uppfylla. Detta kan möjliggöras genom förstärkta informationsinsatser, fortsatt arbete med upphandlingskriterier och genom att införa grundläggande hållbarhetskrav i lagen om offentlig upphandling. Upphandlingsmyndigheten har tagit fram olika krav som det offentliga kan använda sig av för att ställa tuffare miljökrav. De finns olika ambitionsnivå och de är frivilliga att använda. På den statliga nivån är det dock lämpligt att ett lägsta golv i form av de baskrav som kan ställas också ställs. Ett mål bör också vara att andelen avancerade och spjutspetskrav ökar.

Som exempel står Trafikverket för en mycket stor del av den svenska användningen av betong/cement. Det finns ny teknik som minskar utsläppen kraftigt, men den är något dyrare, vilket gör att den inte köps in. Utan efterfrågan blir kostnaderna högre och tekniken utvecklas inte i samma grad. Staten bör därför ta ansvar för att bidra till att pressa priser och utveckla tekniken för mer klimatsmart cement. Även om kostnaderna är betydande för producenterna ökar inte kostnaden för den sammansatta slutprodukten nämnvärt. Enligt studier från Chalmers handlar det för stål- och cementindustrins del om ungefär en halv procent i ökad kostnad för konsumenten vid köp av exempelvis en bil eller ett hus. I Nederländerna finns en modell med klimatrabatt för klimatsmarta anbud. Den bör utredas även i Sverige för att se om det kan passa in i vår lagstiftning. Det skulle göra att klimatsmarta alternativ gynnas, eller åtminstone inte missgynnas, jämfört med andra anbud.

Det finns även goda exempel på branschinitiativ som syftar till att öka och förbättra hållbarheten. "Fair transport" är ett frivilligt certifieringssystem från åkeribranschen med tydliga hållbarhetsmål som ställer krav i transportkedjan.

Vattenförsörjning i ett torrare klimat

God tillgång till vatten har länge varit en självklarhet i stora delar av Sverige. De senaste somrarna har dock visat att det inte längre kan tas för givet. Bevattningsförbud och låga grundvattennivåer har blivit allt vanligare runtom i landet. Dricksvatten är ett livsmedel och vatten är en livsavgörande resurs som vi behöver hushålla med i högre grad. Genom enkla åtgärder kan den onödiga förbrukningen minska betydligt och förutsättningar för fortsatt god tillgång på både dricksvatten och vatten till bevattning med mera säkerställas. Vi måste se över klimatanpassningsstrategier både på EU-nivå och i Sverige för att bättre kunna hantera torka och skogsbränder.

Det finns idag ett stort behov av investeringar i VA-nätet för renovering i gamla ledningar. Att kommunerna idag inte får fondera medel för kommande renovering är ett problem som behöver åtgärdas. Det innebär att många kommuner har begränsade resurser för att restaurera VA-nätet och att enbart höja VA-taxan åtgärdar inte problemet, eftersom fondering av medel är otillåtet. Det vill Centerpartiet ändra på. Samtidigt anser Centerpartiet att det behövs mer resurser för reinvesteringar och klimatsäkring av VA-systemet. Därför bör en vattenavgift införas på offentligt vatten som delvis kan finansiera den typen av renoveringsbehov. Modellen för hur dessa medel ska gå till investeringar behöver utredas, det kan till exempel ske via en VA-fond eller genom en regionaliserad skatt. Det skulle ge ökade incitament att hushålla med vattenförbrukningen och skapa förutsättningar för mer reinvesteringar i VA-nätet. Olika typer av sådana avgifter finns i vår omvärld, exempelvis Nederländerna där det varje år avsätts stora summor för att klimatsäkra vattenförsörjningen.

Centerpartiet vill ställa ökade krav på utformningen av produkter, så kallade ekodesignkrav. Det har gjorts framgångsrikt på energiområdet när det gäller exempelvis glödlampor och kylskåp. Genom att införa liknande krav på duschar, blandare och toaletter kan stora mängder vatten sparas och vattensnåla alternativ kan främjas, till exempel snålspolande toaletter eller toaletter som använder gråvatten (vatten från bad, disk och tvätt) för spolning. Studier gör gällande att vattenförbrukningen i hushållen kan minskas med upp till 50 procent med rätt åtgärder. En bonus i sammanhanget är att en

stor del av besparingen sker på varmvatten, vars uppvärmning påverkar effektsituationen i elsystemet negativt. Det finns alltså dubbla anledningar till att fasa ut de sämsta produkterna. Här finns även ett behov av att uppdatera rådande byggnormer. Det är också rimligt att konsumenter betalar för sin förbrukning av vatten i större utsträckning än idag.

Centerpartiet vill att individuell vattenmätning ska införas i all nybyggnation och större renoveringar av flerfamiljshus. Det minskar inte bara konsumtionen, utan är också en rättvisefråga. Mindre hushåll, ofta studenter och pensionärer, ska inte subventionera större hushålls förbrukning, vilket sker när totalförbrukningen slås ut lika på allas hyra.

För Centerpartiet är det en bärande princip att den som står för en miljöpåverkan också ska betala dess kostnader. Det är därför orimligt att det idag går att sätta ett läkemedel på marknaden som inte kan renas i befintliga reningsverk. Att kommunerna och VA-kollektivet ska bära ansvaret för att investera i sådan teknik blir dessutom orimligt dyrt. Istället bör ett producentansvar på läkemedel införas. På så sätt styrs läkemedelsförsäljningen mot mediciner där miljöpåverkan är lägre, i de fall utbytbarhet finns. Det är också rimligt att läkemedelsbolagen är med och finansierar investeringar i reningsteknik för att rena läkemedelsrester på samma sätt som förpackningsindustrin har ansvar att ta hand om sitt eget avfall. Genom ett samlat ansvar för industrin drivs också innovation och kostnadsreduktion effektivare än om varje enskild kommun ska investera och driva frågan.

Även i landskapet finns stora möjligheter att använda vattnet effektivare. Vi ser ett behov av översyn av dagens vattenlagstiftning så att den inte bara anpassas till att leda bort vatten utan även samla upp vatten. Det kan till exempel handla om att anlägga bevattningsdammar och kombidammar. Sådana dammar kan dessutom vara värdefulla platser för att öka den biologiska mångfalden. Staten bör även ta initiativ till att ytterligare kartlägga vilka underjordiska vattenresurser som kan finnas med hjälp av ny karteringsteknik för att få veta hur stora och tillgängliga de är och stimulera initiativ och innovationer för grundvattenåterskapning.

Närodlad mat i samklang med miljön

Sverige har en livsmedelsproduktion och ett jordbruk i världsklass när det gäller miljö och djurskydd. Men, det finns fortfarande utmaningar att hantera när det kommer till klimatpåverkan från livsmedelssektorn. Enligt Naturvårdsverket står utsläppen enbart från matsvinnet för två miljoner ton koldioxidekvivalenter per år. Det är nästan en tredjedel av jordbrukssektorns utsläpp. För vissa varor är svinnet så högt att en av två matkassar slängs. Till det kommer den vattenförbrukning, växtskyddsmedel och annat som krävs för att producera mat som sedan bara slängs. Majoriteten uppstår i hushållen, men även i butikerna finns stort svinn. Retursystemen för mejeriprodukter och bröd minskar affärernas incitament att försöka sälja slut på dessa livsmedel, eftersom de kan återlämna varorna nästan utan kostnad.

Att minska matsvinnet är bra för miljön på en mängd olika sätt. FN:s hållbarhetsmål för matavfall till 2030 innebär att matsvinnet ska halveras i butik- och konsumentledet. Sveriges mål är att insatser ska vidtas så att senast år 2020 sorteras minst 50 procent av

matavfallet från hushåll, storkök, butiker och restauranger ut och behandlas biologiskt så att växtnäring tas tillvara, och minst 40 procent av matavfallet behandlas så att även energi tas tillvara. Centerpartiet anser att Sveriges målsättningar bör höjas och anser att det bör införas krav på obligatorisk insamling av matavfall. Vi vill också undersöka möjligheten att ta tillvara på överblivna livsmedel inom kommunala och regionala verksamheter för att på så vis minska det onödiga matsvinnet.

Det är angeläget att minska matsvinnet från näringsverksamheter som restauranger, storkök och butiker. I Frankrike finns sedan ett antal år tillbaka ett förbud mot matsvinn från butiker. Butiker får helt enkelt inte får slänga mat. Den ska reas bort eller skänkas om den inte är oätlig. På vissa håll i Sverige finns liknande system på frivillig basis, det är positivt men deltagandet är relativt litet. Fler vägar att stimulera den verksamheten bör prövas, det kan exempelvis göras genom en avgift på matavfall som slängs från större näringsverksamheter.

Centerpartiet vill stärka individernas möjlighet till medvetna val i mataffären. För konsumenten är det idag svårt att göra ett upplyst val när det kommer till klimataspekter från livsmedel. Maten står för ungefär en fjärdedel av de svenska utsläppen av klimatgaser. Samtidigt vill tre av fyra konsumenter kunna välja mat med lägre klimatpåverkan. Centerpartiet vill därför se en tydlig, obligatorisk, klimatmärkning av livsmedel likt näringsdeklarationerna för att konsumentens val ska underlättas. Klimatmärkningen bör omfatta såväl importerade som inhemskt producerade livsmedel och utsläppen ska beräknas ur ett livsrytsperspektiv, där utsläpp från transporter och förpackningar ingår. Inledningsvis bör de produkter med högst klimatavtryck omfattas, i förlängningen bör även fler varor och tjänster omfattas av sådana deklarerationer.

Ett hållbart jordbruk i världsklass

Sveriges jordbruk levererar idag en klimatomåttlig effektiv produktion av livsmedel. Centerpartiet vill se ett mål om fossilfritt jordbruk 2030. Samtidigt som vi vill stödja omställningen i branschen och stimulera initiativ för ett fossilfritt jordbruk, till exempel genom en klimatbonus för dem som ställer om till förnybar drift. Vi vill också premiera initiativ för att lantbruket ska kunna producera sin egen energi, potentialen är enorm för lantbruket att producera sitt eget drivmedel, till exempel med diesel från svenskodlad raps eller genom en ökad produktion och användning av biogas för el, värme och drivmedel. En stor utmaning är dock fortfarande att minska jord- och skogsbrukets användning av fossil diesel, med bibehållen konkurrenskraft och likvärdiga villkor jämfört med konkurrentländer. Samtidigt behöver även dessa arbetsmaskiner ställa om. I takt med att lantbrukets omställning sker kan även skattenedsättningen på fossil diesel fasas ut. Vi vill också att lämpliga tekniker för ökad kolinlagring i svensk jordbruksmark ses över för att kunna binda minusutsläpp av koldioxid. Nedsättningen av dieselskatten kan då skatteväxlas mot andra miljöersättningar och det fossila bränslet behöver ersättas med förnybart. Det är idag ett stort problem att de som vill ställa om till förnybara drivmedel får ökade kostnader, eftersom exempelvis HVO100 redan är skattebefriat och därför får sämre konkurrenskraft när den fossila dieseln skatterabatteras. Genom att ställa om till förnybar energi kan jordbruket, och samhällets, sårbarhet minska och graden av självförsörjning kan öka.

Stärkt biologisk mångfald

Enligt FN:s vetenskapliga expertpanel för biologisk mångfald hotas upp emot en miljon av jordens åtta miljoner arter av utrotning. Hotet mot den biologiska mångfalden är på många sätt mer akut än klimatkrisen. Klimatkrisen är en av de drivande faktorerna, men även hur vi idag planerar våra samhällen, odlar vår mat och producerar vår energi påverkar i stor grad den biologiska mångfalden. Även om klimatkrisen får en lösning kommer hotet mot den biologiska mångfalden att kräva ytterligare kraftfulla insatser. Att skydda värdefull natur och hotade arter är en viktig uppgift för den internationella miljöpolitiken. Trycket på ekosystemen ökar och den biologiska mångfalden minskar - denna trend måste brytas. Det är extremt viktigt att hålla i och stärka det arbete som sker inom ramen för FN:s konvention för biologisk mångfald. Det krävs större globala insatser för att nå uppsatta mål för den biologiska mångfalden, inte minst i ljuset av att målen för 2020 inte ser ut att uppnås. För Centerpartiet är de som verkar nära naturen en viktig del i att den biologiska mångfalden bevaras. Därför vill vi utveckla metoder och styrmedel som utgår från att enskilda markägare kan och vill vara med i arbetet för biologisk mångfald – och ersätts för den nytta de bidrar till. Ett öppet och rikt odlingslandskap och ett aktivt skogsbruk är en förutsättning för en biologisk mångfald.

De ersättningar som idag finns för bevarande och förbättringar av kulturmiljöer och miljö kvalitet, så som biologisk mångfald, handlar om att kompensera lantbrukare för vad det kostar att vidta bestämda åtgärder, oavsett om dessa leder till önskade resultat eller inte. De uppfattas som byråkratiska och kräver mycket kontroller. I nästa landsbygdsprogram, med start 2021, bör Sverige istället gå över till mer resultat- och värdebaserade miljöersättningar. Det vill säga ersättningar som utgår från vad stödmottagaren levererar och speglar samhällets värdering av miljönyttor. Det finns god erfarenhet under lång tid från dessa system i bland annat Tyskland. Inventeringarna görs av lantbrukarna själva och utgår ifrån ett antal nyckelarter som ger indikation på den biologiska mångfalden och ger ersättning därefter. Systemet ger också mer resultat för pengarna, eftersom det offentliga kan prioritera ersättningar framför kontroller och inventeringar. Det bör också genomföras fler försök med värde- och resultatbaserade ersättningar på andra miljöområden, så som övergödning, så att samhället betalar för miljönyttan, istället för vissa åtgärder. Vi vill se fler incitamentsystem så att de än mer kan bidra i naturvårdsarbetet, därför bör ett system för ekologisk kompensation utredas.

Centerpartiet anser att tillverkare av kemikalier och läkemedel ska ta ett större ansvar för att minska sina utsläpp eftersom det skadar den biologiska mångfalden. Åtgärder för att stärka den biologiska mångfalden måste också integreras tydligare i stadsplaneringen och i kommunernas ansvar. Det ska vara en självklarhet att ytor som det offentliga förfogar över brukas och används på ett sätt som gynnar den biologiska mångfalden. Många infrastrukturmiljöer, såsom vägkanter, banvallar, stationsområden, trädskryngzoner, bangårdar och flygplatser har stor potential att utgöra attraktiva miljöer och spridningsvägar för exempelvis pollinatörer. En annan offentlig yta som kan användas bättre är marken under Svenska Kraftnäts stamnätsledningar. Dessa ytor röjs regelbundet och kan, rätt skött, utgöra viktiga spridningskorridorer för arter. De privata nätbolagens nät utgör på samma sätt viktiga ytor och kan användas för att gynna den biologiska mångfalden ytterligare genom kloka ersättningar och ett breddat uppdrag i elnätsregleringen. Det finns också många nedlagda sand-, grus- och moräntäkter som

med relativt enkla medel skulle kunna utgöra viktiga boplatser för olika bin och steklar som annars har svårt att hitta bra boplatser.

En viktig åtgärd med stor nytta för den biologiska mångfalden är riktade informationsinsatser. Med utökade utbildningsinsatser finns också möjlighet att nå fler privatpersoner som med enkla medel kan göra stor skillnad i sitt närområde inte minst för pollinatörer. Centerpartiet vill att insatser för den biologiska mångfalden, till exempel inköp av bisamhälle, ska kunna ingå i det gröna avdrag som ska införas för privatpersoner - ett bidrag till viktiga ekosystemtjänster.

Annie Lööf (C)

Anders W Jonsson (C)

Alireza Akhondi (C)

Daniel Bäckström (C)

Fredrik Christensson (C)

Johan Hedin (C)

Peter Helander (C)

Ola Johansson (C)

Emil Källström (C)

Helena Lindahl (C)

Kerstin Lundgren (C)

Rickard Nordin (C)

Annika Qarlsson (C)

Lars Thomsson (C)

Linda Ylivainio (C)

Solveig Zander (C)

Anders Åkesson (C)

Jonny Cato (C)

Magnus Ek (C)

Ulrika Heie (C)

Martina Johansson (C)

Johanna Jönsson (C)

Mikael Larsson (C)

Per Lodenius (C)

Sofia Nilsson (C)

Niels Paarup-Petersen (C)

Per Schöldberg (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Kristina Yngwe (C)

Martin Ådahl (C)

Per Åsling (C)